

cepcie a načrtáva ďalšie smery bádania v tejto oblasti. Kniha poskytne mnohé poznatky a podnety posluchá-

čom psychológie, ale aj psychológom zameraným na psychodiagnostiku a psychológiu osobnosti.

Katarína Jariabková

Olga Kolaříková: **Problémy struktury osobnosti**. Academia, Praha 1981, 132 stran.

Odborným psychologům není nutné širě objasňovat fakt, že problematika osobnosti je jedním z centrálních témat psychologických věd, není tématem nejvýznamnějším — a ovšem také nejsložitějším. Navíc se stává otázkou formování a rozvoje osobnosti aktuálním požadavkem celospolečenským. Problémům osobnosti se proto věnují z nejrůznějších hledisek v základním a aplikovaném výzkumu další vědní obory od filozofie a sociologie přes medicínu až po pedagogiku. Naše odborná psychologická literatura je však doposud bohužel chudá na původní syntetičtější práce z této oblasti. Uvedený nedostatek odstraňuje monografie O. Kolaříkové o současných otázkách a metodologických problémech struktury osobnosti.

Monografie Olgy Kolaříkové je tematicky rozčleněna — kromě Předmluvy a Závěrů — na tři části. První část s názvem *Koncepční východiska problému osobnostní struktury* podává stručný přehled námětů, které se dotýkaly — nesystematicky a spíše zprostředkovaně — otázek osobnostní struktury v evropském myšlení od starověku až po dnešek. Vlastní problém byl však podle autorky stanoven teprve zhruba před sto lety (kdy se konstitovala psychologie jako samostatná vědní disciplína) a postupně byl rozpracován vlivem uplatnění celostního hlediska a experimentálních metod v psychologii, rozvoje diferenční psychologie, charakterologie, typologie, psychopatologie a klinické psychologie a v neposlední řadě i vlivem uplatnění různých odvětví psychologie ve společenské praxi. Široké spektrum podnětů naznačuje, že otázky struk-

tury osobnosti byly mnohdy řešeny i mimo rámec výslovného užití tohoto termínu.

Informativně nejobsažnější látku podává druhá část knihy *Teoreticko-metodologické přístupy k otázkám struktury osobnosti v psychologii 20. století*. Pokusy o řešení problému vnitřní stavby či uspořádanosti osobnosti rozčleňuje O. Kolaříková podle teoreticko-metodologických východisek do šesti základních skupin: přístupy pojímající osobnostní strukturu jakoby v jedné rovině, tedy horizontálně, přístupy preferující vertikální hledisko, přístupy užívající rysového hlediska, dále uplatňující hledisko situační a posléze přístupy strukturující osobnost transpersonálně. Některé z uvedených přístupů jsou terminologicky prezentovány jako *modely osobnosti*, fakticky však jde o modely osobnostní struktury. Autorka podrobně analyzuje zmíněných pět přístupů a dochází k závěru, že se navzájem v podstatě liší co do strukturačního terénu (intra- extra- trans- a apersonálního), co do časových charakteristik (struktura relativně trvalá a aktuální) a podle staticko-dynamického hlediska (struktura znaků popisu osobnosti a struktura regulátorů osobnosti).

V třetí části *Problémy a perspektivy studia osobnostní struktury*, která — jak je zřejmé už z nadpisu — je rozdělena do dvou tematických celků, podrobuje autorka kritické analýze nejprve jednotlivé modely osobnostní struktury (pojetí horizontální a vertikální strukturační osobnosti, rysové hledisko, situační a transpersonální přístup). Vytýká těmito koncepcím

značnou spekulativnosť v teoretických východiskách, opomíjanie formatívnych vlivů prostředí a závislost na idealistických filozofických systémoch. (S těmito nedostatky se setkáváme zejména u teorie osobnostních vrstev.) Kritickým přehledem uvedených koncepcí si autorka připravuje terén k závěrečnému posouzení perspektiv současného studia osobnostní struktury. Perspektivnost rozhodně nespátřuje v nějaké formě mechanické integrace velkého počtu značně odlišných přístupů, vyrůstajících nadto z rozdílných teoretických a metodologických východisek. Spíše bude záležet na rozvoji celé psychologie osobnosti a v širším smyslu psychologických věd vůbec (včetně jejich interdisciplinárních vazeb), zda bude vytvořena příznivá situace i pro systematický výzkum osobnostní struktury. Rozhodně je však možné a nutné uplatňovat přístupy, jejichž teorie jsou založeny na objektivně (především experimentálně) ověřených a ověřitelných datech a faktech. V závěru kapitoly autorka načrtává některé další náměty pro výzkum osobnostní struktury a zdůrazňuje specifikaci významu termínu „osobnost“ ve srovnání s pojetím jiných společenskovědních oborů a medicíny (psychiatrie). Nejvhodnější způsob systematického zkoumání osobnostní struktury vidí autorka ve vzájemném propojení základního a aplikovaného výzkumu spojeného s praxí.

V Závěrech jsou shrnuty do osmaadvaceti bodů základní teze monogra-

fie. Knihu uzavírá obsáhlý přehled literatury, anglické resumé a rejstříky. Instruktivnost výkladu zvyšuje 17 obrázků a 2 tabulky v textu.

Autorce se podařilo na poměrně malém prostoru vyjádřit úspornou a pregnantní formou tematicky rozsáhlou a obtížnou látku. Kniha není ani „úvodem“, ani eklektickým přehledem, tím méně popularizací jednoho z významných okruhů psychologie osobnosti, nýbrž vysoce poučeným a promyšleným souhrnem poznatků a námětů, doslova esencí toho, co přemýšlivému a tvořivě pracujícímu psychologovi mohou inspirativně poskytnout moderní směry a přístupy k řešení otázek osobnostní struktury.

Interdisciplinární orientace současné vědy vyvolává (nebo by měla vyvolávat) v jednotlivých vědních oborech dvě tendence: snahu po budování styčných bodů s ostatními vědami (v oblasti teorie, metodologie i praktického uplatnění) a současně hlubší zamýšlení nad specifičností (nezastupitelností) vlastního oboru. Obě tendence se zákonitě dialekticky vyvažují a doplňují. Monografie O. Kolaříkové je zdařilým příkladem druhé tendence. V době znovuoživeného zájmu o strukturní přístup ve vědě je navíc i příspěvkem k přehledu moderních forem strukturní analýzy a strukturních postupů v psychologii. Knihu by měl číst každý odborný psycholog, a zejména ten, který pracuje ve výzkumu.

Josef Viewegh

N. Barthes, C. Coulbaut, D. Lemerrier: **École, psychologie et orientation** [Škola, psychológia a poradenstvo]. Éditions sociales, Paríž 1977, 222 strán.

Kniha vznikla na základe spoločných úvah tímu pokrokových francúzskych poradenských psychológov — komunistov. Prenikavá sociálna analýza, komplexný systémový pohľad a nezaobalené nastolenie problé-

mov poradenstva, s ktorými sa v tejto knihe stretávame, sú zatiaľ ojedinelým zjavom v západnej psychologickej literatúre. Hoci sa od vzniku práce odohrali vo Francúzsku určité zmeny sociálneho kontextu, nastolené problé-